

Рекомендації

*для педагогів (вчителів, вихователів)
та батьків слабчуючої дитини*

**Основні принципи
корекційно-педагогічної роботи
з дітьми з порушеннями слуху:**

Комплексний характер корекційно – педагогічної роботи.

Це означає, що потрібне постійне враховування взаємовпливу рухових, мовленнєвих і психічних порушень в динаміці розвитку дитини. Внаслідок цього необхідна спільна стимуляція (розвиток) всіх сторін психіки, моторики, мовлення, а також попередження і корекція цих порушень.

Ранній початок онтогенічно послідовного впливу з опорою на збережені функції.

Корекційна робота будується не з урахуванням віку, а з урахуванням того, на якому етапі психомовного розвитку знаходиться дитина.

Організація роботи в рамках основної діяльності. При всіх корекційно – педагогічних заходах стимулюється основна для даного віку діяльність (в шкільному віці – навчальна діяльність).

Спостереження за дитиною в динаміці.

Тісна взаємодія з батьками, корекційними педагогами і найближчим оточенням.

7. Якщо ви повідомляєте інформацію, яка містить номер, правило або інший складний термін, адресу – запишіть її.

У деяких випадках навіть доцільніше спілкуватися в письмовій формі. За такої форми спілкування речення мають бути простими.

8. Необхідно пам'ятати, що в багатолюдних приміщеннях складніше спілкуватися з людьми, які поганочують.

Тому займатися потрібно у повній тиші.

9. Не змінюйте тему розмови без попередження.

Використовуйте перехідні фрази: «Добре, а тепер виконаємо інше завдання», або слово підкріпити жестом – все ...

10. Не всі люди, які погано чують, можуть читати по губах

11. Потрібно дивитися в обличчя співбесідника і говорити чітко, спокійно і повільно, використовувати прості фрази та уникати зайвих слів.

12. Починаючи працювати із дитиною з порушеним слухом, потрібно бути готовим розділити відповідальність за долю, навчання й виховання дитини з його батьками, з фахівцями, які з ним додатково працюють. Одним із провідних завдань педагога у роботі з дітьми даної нозології є розвиток їх потенційних можливостей, компенсаторних механізмів організму.

**Рекомендації
для педагогів (вчителів, вихователів),
які працюють з дітьми із порушеннями слуху:**

1. Необхідно враховувати особливості дитини з порушенням слуху й стежити за тим, аби вона отримувала інформацію в повному обсязі: звукову інформацію потрібно дублювати зоровою.
2. У зв'язку з тим, що слабочуючі діти можуть чути, але сприймають окремі звуки спотворено доцільно говорити трохи голосніше й чіткіше, добираючи необхідний рівень звучання. Іноді достатньо лише понизити висоту голосу, оскільки дитина втратила здатність приймати високі частоти.
3. Під час розмови не затуляйте своє обличчя: дитина має стежити за його виразом та вашим артикуляційним апаратом.
4. Не потрібно занадто виділяти щось, надто гучно говорити, кричати, особливо на вухо. Якщо дитина показала, що не розуміє, спробуйте перефразувати своє речення. В деяких випадках можна використовувати жести.
5. Переконайтеся, що вас дитина зрозуміла. Якщо ви не зрозуміли, попросіть дитину повторити або записати те, що вона хотіла сказати. Але уникайте при цьому навіть натяку на байдужість.

Рівень порушення або недорозвиток експресивного мовлення в кожному конкретному випадку залежить від ступеня зниження слуху:

□ □ I ступінь – у дітей, які розрізняють голос нормальної сили та мову шепоту, на відстані 5 метрів. У них слух знижений до 50 децибел (дБ). Ці діти можуть навчатися в загальноосвітніх школах і мають змогу самостійно розвивати мовлення та збагачувати словниковий запас.

□ □ II ступінь – у дітей, які сприймають голос нормальної сили на відстані до 4-х м. метрів (3,8 м); шепіт не сприймають. Біля вушної раковини сприймають приголосні звуки й слова. Зниження слуху у цих дітей від 50 до 70 дБ.

□ □ III ступінь – у дітей, які сприймають голос нормальної сили на відстані до 2,5 м; голосні звуки – на відстані – 1,5 м, шепіт не сприймають. Зниження слуху у цих дітей до 70 дБ.

□ □ IV ступінь – найважчий, межує з глухотою, притаманний переважно дітям глухих батьків (тобто порушення є спадковим).

Рекомендації

вчителям – логопедам, які мають працювати зі слабчучою дитиною:

індивідуальне планування щодо засвоєння тем, для розширення словникового запасу та лексико – граматичних категорій (формування словосполучень і речень);

не повертатися спиною до слабчучої дитини під час усних пояснень матеріалу;

контролювати розуміння дитиною завдань, інструкцій, питань вчителя – логопеда та її відповідей;

залучати батьків до закріплення нового матеріалу в домашніх умовах;

у корекційній роботі максимально використовувати випереджувальний метод навчання; частіше заохочувати за вірні відповіді;

пам'ятати, що така дитина повинна сидіти перед учителем або поряд для слухо – зового сприйняття мовного матеріалу.

Етап лепітного мовлення

Лепітне мовлення з'являється у дитини в 5-8 місяців. Лепітне мовлення – це повторення одного і того ж складу, кількість повторень може сягати 20 разів. Лепітне мовлення в дитини з порушеннями слуху може не з'явитися взагалі. У такому разі дорослому необхідно повторювати один і той самий склад, залучаючи дитину до співпраці, до повторення. Треба мати на увазі, що між складами, які повторює дорослий, на початкових етапах необхідно робити паузи (до 25-30 секунд), щоб дитина могла проаналізувати і сприйняти звукосполучення. При наступних повтореннях паузу доцільно зменшувати, досягаючи нормального темпу мовлення.

Формування складоритму.

У процесі лепітного мовлення дитину доцільно готувати до сприйняття складоритму, який тотожний словам мовлення:

-ТА-та/МАма/ТАто/БАба/ЛЯля

-бі-БІ-бі/маШИна/коРОва/соБАка

Слова в цей час можна не давати дитині, але відчуття складоритму доцільно формувати інтенсивно. Треба мати на увазі, що для дитини з порушеннями слуху засвоєння складоритму слів є основою для розвитку словесної пам'яті, для ефективного слухо-зорового сприймання та аналізу інформації.

Дитина-ініціатор спілкування

Наступний етап характеризується активністю дитини, яка шукає контакту з дорослим.

Дитина намагається привернути увагу дорослого породженням звуків.

Якщо дитина з порушеннями слуху не ініціює спілкування, дорослий продовжує своїми емоціями заохочувати дитину до спілкування.

Формування звуконаслідування

Привчання дитини повторювати звуконаслідування, які пропонують дорослі, показ дитиною тварин, яких вона наслідує.

•Мммм! •Ууууу! •Мууууу!

•Няв-няв! •Гав-гав! •Хро-хро!

Наш перший рік. Наприкінці першого року життя дитина має розуміти до 20 слів, які містять спонукання (дай, на), назви знайомих предметів (ляля), слова, що позначають родинні стосунки (мама, тато, баба). У цей час дитина може намагатися вимовляти до 10-12 слів.

Умови ефективного засвоєння слів

Обстеження предмета дитиною з метою спонукання її до засвоєння його назви/ Тактильні сприймання предмета активізують дитячу пам'ять. Засвоєння слова при залученні рухової активності. Дитина краще засвоює слово при виконанні певної дії, що пов'язана з цим предметом (ловить м'яч, їсть ложкою, п'є з чашки, взуває взуття).

•Розвиток слухового сприймання

•Мовленнєві звуки

•Оповідь та її місце в житті дитини

Розповіді про навколишнє в процесі побутової діяльності та прогулянок із дитиною.

Розповідь простих казок ("Колобок", "Рукавичка" тощо).

Рекомендації для батьків

слабочуючої дитини (ранній вік)

Як дитина чує

На другому-третьому тижні життя в дитини зазвичай з'являється слухове зосередження – дитина реагує на немовленнєвий звук. Для попередньої перевірки стану слухової функції найкраще подати гучний звук під час крику дитини. Звук подається на невеликій відстані від дитини. Звуковий сигнал має бути довгим – від 5 до 20-30 секунд. Це може бути звук дудки, піаніно, іншої іграшки тощо. Якщо дитина поступово завмирає, дослухаючись до звуку, то це свідчить про те, що дитина чує.

Водночас доцільно спостерігати за поведінкою дитини, за її реакціями на звуки, які з'являються неочікувано. Не варто покладатись на гучний стукіт дверима, тупотіння ногами, стукання по ліжечку тощо. Реакція дитини може бути обумовлена відчуттям вібрації, що надходить від джерела звуку. Тому такі реакції не завжди свідчать про неушкодженість слуху.

Реакція на голос людини

У 2-3 місяці дитина з повноцінним слухом реагує на голос людини: дитина повертає голову або очі в бік джерела звуку. Спершу дитина реагує на звук, який надходить збоку, пізніше на той, який звучить позаду. У дітей може бути різна реакція на голос – одні повертають голову одразу під час звучання голосу, інші – після того, як звук затих, а деякі діти реагують через 30 сек. Це залежить від швидкості "обробки" акустичного (звукового) сигналу, від того, наскільки часто дитина чує голос дорослого. Тобто наскільки активно дорослі спілкуються з дитиною.

Слухові реакції дитини у віці 3-6 місяців

У 3-6 місяців у дітей, які чують добре, може бути негативна реакція на різкий або незвичний звук: гучний звук телевізора, різкий крик, гальмування машини тощо. Дитина здригається, напружується, починає плакати. Дитина з порушеною слуховою функцією таких різких проявів негативізму на різкий звук не виявляє.

Дитина з нормальним слухом реагує на зміни в тональності голосу – низький, високий. Вона любить гратися з іграшками, які звучать, намагається повторювати за дорослим голосні звуки, зокрема: А, О, У та інші. В цей час дитина з нормальним слухом опановує нові звуки.

Формування мовлення, активізація агукування

У дитини розвиваються голосові реакції: гуління, гудіння, лепетання. У 2-3 місяці в дитини виникає агукування - неусвідомлена гра звуками: Аааааа, Ееееее. Воно характерне для більшості дітей із порушеннями слуху. Проте ця діяльність дитини потребує активного долучення дорослого:

- 1) звуки, які породжує дитина, активно відтворює дорослий, підкреслюючи їх голосом та артикуляцією перед обличчям дитини. Бажано, щоб дорослий намагався говорити разом із дитиною, долучався до її звукотворення;
- 2) дорослий ініціює вимовляння голосних звуків, “наспівує” їх, активізуючи, заохочуючи дитину до їх відтворення.

Спершу тривалість звучання голосу дитини має бути довшою, ніж кінець цієї діяльності дитини.

Раннє спілкування з дитиною з порушеннями слуху

Мовленнєве спілкування з дитиною, яка має порушення слуху, доцільно починати в 2,5 місяці. Дитина потребує звукового оточення, колискових, ігор, що супроводжуються мовленням.

Етап гудіння

У 4,5 місяці з'являється етап гудіння. Він характеризується появою шумових звуків, дитина намагається активізувати вібрацію губ, рухи язика, вимовляння гортанних звуків. Ця діяльність приносить дитині задоволення. У випадку, якщо у дитини з порушеннями слуху такі дії відсутні, дорослі своєю діяльністю заохочують дитину до відтворення дій дорослих: вібрацію губ, рухи язика, вимовляння гортанних звуків, що готує артикуляційний апарат до повноцінного функціонування. Крім того, в такій взаємодії з дорослим у дитини з порушеннями слухової функції розвивається здатність до наслідування, до продуктивної співпраці з дорослим, що особливо важливо для її розвитку.

Розвиток функцій агукування та гудіння

Із другого місяця життя дитина особливо потребує спілкування з дорослим, це пояснюється тим, що в дитини збільшується час активної життєдіяльності. При зустрічі з дорослим у дитини з'являється “комплекс пожвавлення”. Ініціювати спілкування повинен дорослий, заохочуючи дитину до спілкування своїм лагідним звертанням до неї.

Особливо важливо забезпечити цей етап розвитку дитини з порушенням слухової функції.

Розвиток моторики артикуляційного апарату

Важливо те, щоб період агукання і гудіння є одним із основних засобів для розвитку органів мовлення і тих фізіологічних, генетично закладених передумов, із якими дитина народжується, адже розвиток мовлення – це активізація слухового та мовленнєворухового аналізаторів. Тому активізація агукання і гудіння сприяє розвитку моторики мовленнєвого апарату, готує дитину до звуковимови.

У цей же період й, особливо, в період гудіння активізується робота слухового аналізатора, який по суті контролює артикуляцію. Саме це становить основу розвитку звукомовленнєвих навичок, що удосконалюються в процесі лепітного мовлення і в подальшій мовленнєвій діяльності.